

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

Individerna bakom missbruket

En kvalitativ studie om sociala bands inverkan på individers missbruksförlopp

Författare: Rebecka Meyer och Ann-Sofie Tanskanen

Kandidatuppsats: SOCK10, 15hp

Vårterminen 2023

Handledare: Joanna Mellquist

Författare: Rebecka Meyer och Ann-Sofie Tanskanen

Kandidatuppsats: SOCK10, 15hp

Vårterminen 2023

Handledare: Joanna Mellquist

Abstrakt

Med viljan att belysa före detta narkotikamissbrukares egna erfarenheter av sitt missbruk har denna kvalitativa studie utformats. Istället för att enbart titta på kvantitativ data i form av statistik har vi valt att använda kvalitativt material relaterat till narkotikamissbruk. De frågeställningar som formulerats är: *Vad har de olika sociala banden för betydelse i missbruksförloppet?* Som i sin tur även besvaras genom underfrågorna: *Hur påverkar de missbrukets start? Hur påverkar de missbrukets avslut?* Material som använts är intervjuer med före detta missbrukare från droginformation.nu och NA.org (2023). Den teoretiska basen utgörs av Travis Hirschis (2002[1969]) teori om sociala band, samt Howard Beckers (1953) teori om missbruksförloppet. Genom att kombinera dessa teorier bidrar vi till att fylla gapet gällande före detta narkotikamissbrukares egna perspektiv. Detta görs eftersom vi använder oss av intervjuer som tillsammans med teorierna ger oss en individualistisk syn där individen lyfts fram istället för generella antaganden. Resultatet i vår studie pekar mot att sociala band främst påverkar missbrukets avslut. Detta då starka sociala band uppmuntrar till fortsatt drogfrihet. Dessa resultat är viktiga för att de lyfter individuella perspektiv på missbruk. Det görs utifrån sociala band och missbruksförloppet, som baserats på före detta narkotikamissbrukares egna erfarenheter. På så sätt får individer som upplevt narkotikamissbruk från början till slut en möjlighet att berätta sina upplevelser som vi sedan teoretiskt analyserar.

Nyckelord: Narkotikamissbruk, sociala band, missbruksförlopp, behandling

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte	2
1.3 Frågeställningar	2
1.4 Begreppsdefinition - missbruk(are)	2
2. Teoretiska överväganden	3
2.1 Kontrollteorier	4
2.2 Howard S. Becker - "Becoming a marihuana user"	4
2.3.1 Steg 1 - Att lära sig tekniken	5
2.3.2 Steg 2 - Känna igen effekterna av bruket	5
2.3.3 Steg 3 - Att uppskatta känslan av bruket	5
2.3.4 Kritik mot Becker och "Becoming a marihuana user"	6
2.4 Sociala band	6
2.4.1 Anknytning	7
2.4.2 Hängivenhet och engagemang	8
2.4.3 Värderingar	8
2.4.4 Kritik mot Hirschi och operationalisering av sociala band	9
2.5 Teoridiskussion	10
3. Tidigare forskning	10
3.1 Konventionella relationer	11
3.2 Skola	12
3.3 Behandling	12
3.4 Studiens bidrag till forskningsområdet	13
4. Metod	14
4.1 Kvalitativ metod	14
4.2 Insamling av material och tillvägagångssätt	14
4.2.1 Insamling av material	14
4.2.2 Tillvägagångssätt	16
4.2.3 Kodning och analys	16
4.2.3.1 Kodschema	17
4.3 Tillförlitlighet	18
4.3.1 Trovärdighet	18
4.3.2 Överförbarhet	19
4.4 Etiska överväganden	19
5. Resultat och analys	21
5.1 Anknytning till relationer som påverkande faktor	21
5.1.1 Familjerelation	21
5.1.2 Vänskapsrelationer	22
5.2 Missbruksförloppet utifrån anknytning till utbildning	24

5.3 Hängivenhet och engagemang under missbruksförloppet	27
5.3.1 Fritid	27
5.3.2 Sysselsättning	29
5.4 Värderingars betydelse för missbruksförloppet	31
6. Avslutning	34
7. Källförteckning	37
7.1 Elektroniska resurser	37
7.2 Litteratur	38
7.3 Intervjuer	39
8. Bilagor	40
8.1 Bilaga 1 - Tabell över intervjuerna	40

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Att bruka narkotika innebär risker för individer både på en fysisk och en social nivå. Vilka bieffekter som missbruk av narkotika medför kan komma i efterhand eller direkt vid intagandet (Folkhälsomyndigheten, 2023). Hur en person reagerar på narkotika är olika och vad de använder för narkotika spelar in i hur påverkan blir. På vilket sätt användning av narkotika påverkar en individ negativt beror på olika moment. Exempelvis mängden narkotika som brukar, under hur lång tid användandet pågår, hur drogen brukas samt hur hälsan är för personen som använder dem. Har en till exempel använt viss narkotika under lång tid och på så sätt behöver mer varje gång för att bli hög, ökar risken för att fara illa och i värsta fall avlida (ibid). Förutom att det finns hälsorisker med användning av narkotika tillkommer även sociala utmaningar. Det kan exempelvis vara att bli uppfattad som narkotikamissbrukare trots att individen tagit sig ur sitt missbruk. Narkotikabruk kan leda till att ens relationer till släkt och vänner blir lidande. Detta kan medföra ett socialt lidande i form av avståndstagande till samhället och ens omgivning (ibid). Utöver detta kan även ens möjlighet att bilda karriär genom utbildning påverkas negativt av narkotikabruk. Detta eftersom de bieffekter som till exempel sömnbrist, dålig förmåga att koncentrera sig och försämrat minne gör att rutiner inte kan följas. Då blir det besvärligt att klara av studier eller arbete. Utan utbildning eller jobb ökar risken för att hamna i ett socialt utsatt läge. Får individen ingen inkomst är det också en risk att individen börjar bryta mot lagar för att försörja sitt narkotikabruk. Det skapas på så sätt en desperation samt en ond cirkel som blir svår att bryta (ibid). Vi vill lyfta perspektiven från individer som brukat narkotika för att kunna se på missbruket från en individuell synvinkel i relation till sociala band samt missbruksförloppet.

Tidigare forskning gällande narkotikamissbruk relaterat till sociala band säger att omgivningen kan påverka inledandet av missbruk. Här handlar det om individens egna värderingar samt anknytning i form av familj och vänner som kan verka tillsammans. Detta genom att på olika sätt påverka dels varandra samt individens benägenhet till missbruk (Norman & Ford, 2015; Dollar & Ray, 2013; Ford, 2005). Vidare menar tidigare forskning

även att sociala band kan påverka huruvida en individ lyckas bli fri från droger, då främjandet av sociala band kan skapa en starkare motivation att lägga ner den tid och det arbete som krävs för att bli drogfri (Wigzell, 2005; Wu et al., 2021).

När det kommer till myndigheters perspektiv på missbruk menar Centralföreningen för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) att hälso- och sjukvården använder ICD (International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems) för diagnostisering, medan psykiatri och forskning använder sig av DSM (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) (CAN, 2020). Den senaste upplagan, DSM-5 (2022), menar att en väsentlig aspekt av missbruk är kognitiva, beteendemässiga och fysiologiska symptom som indikerar att individen kommer fortsätta använda substansen trots märkbara problem relaterade till användningen (DSM-5-TR, 2022, s. 544).

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att utifrån före detta narkotikamissbrukares personliga skildringar undersöka hur missbruket började och vilken roll sociala band spelade i processen innan, under och efter. Detta för att fylla det kvalitativa forskningsgapet om ämnet som upptäckts. Istället för statistik vill vi bidra med missbrukarens perspektiv på narkotikamissbruk. Detta samt analysera hur sociala band (Hirschi, 2002[1969]) och missbruksförloppet (Becker, 1953) samverkar relaterat till narkotikamissbruk. För att undersöka detta har följande frågeställningar formulerats.

1.3 Frågeställningar

- *Vad har de olika sociala banden för betydelse i missbruksförloppet?*
  - *Hur påverkar de missbrukets start?*
  - *Hur påverkar de missbrukets avslut?*

1.4 Begreppsdefinition - missbruk(are)

Wigzell (2005) menar i en statlig utredning från 2005 att det inte finns en enskild definition av missbruk som alla inblandade i insatser kan ställa sig bakom (Wigzell, 2005, s. 31). En definition av missbruk som Wigzell (2005) nämner är narkotikabruk generellt, då detta i princip är olagligt och allt narkotikabruk därför kan ses som missbruk. Sjukvården definierar

istället missbruk utifrån två internationella verktyg för diagnostisering - DSM och ICD - med utgångspunkt i brukets sociala konsekvenser. Enligt Wigzell (2005) definierar brukarorganisationer missbruk bland annat efter hur långvarigt användandet varit samt efter social utslagning och andra fysiska och sociala konsekvenser, såsom oförmåga att arbeta, eller förlust av boende (Wigzell, 2005, s. 34). Wigzell (2005) anser dock att benämningen "missbrukare" reducerar personen i fråga till sin diagnos/sociala problem och väljer därför att använda begreppet "personer med tungt missbruk" för att referera till gruppen (Wigzell, 2005, s. 32).

Wigzell (2005) för en värdefull diskussion om begreppsanvändning och betydelsen begrepp kan ha både för forskning och för individerna bakom forskningen. Framförallt tar vi med oss hennes resonemang om att inte reducera individerna till sina missbruk. Det vi anser vara viktigt i denna aspekt är att uppmärksamma individens egna begreppsanvändning. Av denna anledning har vi valt att fortsatt använda termen "missbrukare", då detta är termen intervjupersonerna oftast själva använder. Att prioritera individernas val av begrepp blir även ett sätt att inte reducera dem till sitt missbruk, då deras identitetsuppfattning är den som används. Vidare använder vi oss främst av brukarorganisationernas definition av missbruk, eftersom vårt empiriska material består av berättelser framtagna i samband med dessa.

2. Teoretiska överväganden

Under denna del kommer de teoretiska ramverk som valts ut till studien att presenteras och förklaras. Inledningsvis kommer vi att diskutera och ta ställning till begreppsdefinitioner av missbruk och missbrukare. Vidare behandlas vi Howard Beckers teori "Becoming a marijuana user" (1953), som syftar till att förklara processen av att bruka narkotika och att uppskatta det. Här kommer vi gå igenom de tre steg som Becker (1953) menar att detta avvikande beteende består av. Först går vi igenom att lära sig tekniken. Därefter att känna igen effekterna av bruket och slutligen att uppskatta känslan av bruket Becker (1953). Efter detta redogör vi för våra andra valda teori, vilket är Travis Hirschis teori om "sociala band" (2002[1969]). Denna teori riktar sig till individers relationer till olika aspekter av samhället relaterat till sannolikheten att agera avvikande från samhällets normer. Vi kommer gå igenom de olika aspekterna som tillsammans bildar sociala band, vilket är "attachment", "commitment", "involvement" och "belief", vilket vi översatt till anknytning, hängivenhet, engagemang och värderingar (Hirschi, 2002[1969]). I slutet av detta avsnitt kommer vi

dessutom att diskutera hur teorierna kommer användas, vilken kritik som finns mot dem och hur de ställer sig till varandra.

2.1 Kontrollteorier

Flera kriminologiska teorier undersöker vilka förhållanden som leder till att människor begår brott eller avviker från samhällets lagar och normer, med fokus på att förklara just varför de avviker. Kontrollteorier utgår istället från att avvikande är en självklarhet och menar att det är konformiteten som måste förklaras och frågar varför vi *lyder* samhällets lagar och normer (Hirschi, 2002[1969], s. 10). I sin förklaring av kontrollteorier påpekar Hirschi (2002[1969]) att det inte nödvändigtvis är en amoralitet som argumenteras för, utan att tyngden istället läggs på variationen i moralitet. Han menar att moralitet är olika viktigt för olika människor och att detta påverkar huruvida en individ avviker från lagar och normer eller inte (Hirschi, 2002[1969], s. 11). Vad kontrollteorier specifikt fokuserar på är hur brutna band till det konventionella samhället leder till att en individ är fri att avvika hur mycket hen vill, alltså: sociala band påverkar en individs benägenhet att avvika från samhällets lagar och normer (Hirschi, 2002[1969], s. 3).

2.2 Howard S. Becker - "*Becoming a marijuana user*"

Howard S. Becker forskning kring användning av marijuana värderas högt inom forskningsfältet för narkotika. Med sin etablerade teori om hur man blir en marijuana användare lyckades han belysa droganvändning som ett socialt förlopp. Med sitt perspektiv på droganvändning säger Becker att missbruksförloppet är en social process som varierar från individ till individ. Dessutom föredrar han det individualistiska perspektivet över det strukturella och generella (Hallstone, 2002; Müller, 2014). Utifrån sitt sätt att se på individer och deras missbruk valde han att i sin artikel *Becoming a marijuana user* (1953) beskriva när individer väljer att prova den olagliga drogen marijuana. Hur denna process ser ut och hur individerna lär sig uppskatta effekterna. Han utgår ifrån tre steg som tillsammans bidrar till ett kontinuerligt bruk av narkotika. Dessa tre steg är som tidigare nämnts att lära sig tekniken, att känna igen effekterna av bruket och slutligen att uppskatta känslan av bruket. För att en individ ska kunna njuta av att använda narkotika behöver de alltså genomgå denna process som Becker beskriver (Becker, 1953).

2.3.1 Steg 1 - Att lära sig tekniken

Den första delen i processen som presenteras är att lära sig tekniken. Detta steg påstår Becker är essentiellt då marijuanaanvändandet kräver kunskap om de praktiska aspekterna av bruket (Becker, 1953, s.236f). Mer konkret innebär det metoder för intagande av marijuana samt de socialiseringsritualer som leder till fortsatt bruk. Becker menar att ett felaktigt användande av drogen inte kommer att ge någon effekt och därmed kommer användaren inte att fortsätta bruka marijuana. På så sätt blir en nybörjare inte hög av narkotikan direkt utan det kräver tid och erfarenhet för att lära sig den mest effektiva metoden för narkotikabruket. Vidare påstår Becker (1953) att om en individ använder narkotika och inte känner någon effekt blir det svårt för denne att associera drogerna med välbehag. Ett sätt som gör att personer blir bättre på att röka marijuana är att umgås i sammanhang med individer som gör det på rätt sätt. Genom att observera andras intagande av marijuana och praktisera det en ser själv, blir det möjligt att lära sig utan att ens behöva fråga påstår Becker (1953).

2.3.2 Steg 2 - Känna igen effekterna av bruket

Det andra steget är att lära sig att känna igen effekterna av bruket. Detta hävdar Becker (1953, s.237ff) är mestadels en individuell upplevelse och brukaren inser väldigt sällan att den är hög. När en individ sedan använder marijuana igen får denne med större sannolikhet en uppfattning om vad det innebär att vara hög innebär. Detta samt att själv inse att de symtomen som känns av efter att narkotikan intagits är så det känns att vara hög. Andra kan uppleva sen som hög, men att själv känna det är det väsentliga enligt Becker (1953, s.237ff). Dessutom påstår han att brukaren behöver lära sig genom kontinuerligt bruk att identifiera effekterna och känslorna för att kunna skapa ett fortsatt mönster av bruk. Becker (1953, s.238) säger även att trots denna huvudsakligen individuella process kan brukaren även få hjälp från andra brukare att lära sig att tolka upplevelsen. Om brukaren upplever negativa effekter kan dessa även minimeras av att mer erfarna brukare försäkras individen om att det är normalt i början (Becker, 1953, s.239).

2.3.3 Steg 3 - Att uppskatta känslan av bruket

Det tredje steget är att lära sig att uppskatta känslan av bruket. Detta tenderar, enligt Becker (1953, s.239ff) att vara den potentiella brytpunkten för användarens fortsatta njutning av bruket. Om användaren inte upplever effekterna som njutbara försvinner risken att denne fortsätter. Detta tills brukaren får en möjlighet att omtolka sin upplevelse. Denna omtolkning

påstår Becker (1953, s.239ff) antingen kan ske direkt genom att andra brukare, som tidigare nämnt, försäkrar användaren om att det blir bättre, eller att brukaren får en ny möjlighet att utvärdera upplevelsen vid ett senare tillfälle och i en annan miljö. Vid fortsatt bruk av marijuana anser Becker (1953, s.239ff) att personen i fråga behöver komma till insikt med att baksidan av bruket är värt i relation till de njutningsbara känslorna som tillkommer. Därav kan det sägas att hur symtomen definieras och prioriteras är det som ligger till grund för fortsatt bruk präglad av njutning. Utan att känna sig tillfredsställd då narkotika brukas finns det sällan någon mening att fortsätta med det (1953, s.239ff). Avslutningsvis tar Becker (1953) upp att de reaktioner och moraliska ställningstaganden som kommer från samhället även kan påverka hur en individ ser på sitt bruk av narkotika (Becker, 1953, s.241f).

2.3.4 Kritik mot Becker och "*Becoming a marijuana user*"

Beckers teori om *Becoming a marijuana user* (1953) kommer användas för att urskilja förloppet innan, under och efter narkotikamissbruk i materialet vi samlat in. I en intervju med Becker uttalar han sig om följande "*So I came into contact with drug users, you could say, because I was one, and I was in a trade where most people did do that*" (Plummer, 2003). På så sätt har Becker själv erfarenhet av narkotikabruk och han beskriver även hur han valde att avstå från vissa droger för att han inte gillade eller behövde effekterna de hade på honom. Att Becker har en personlig anknytning till forskningsfältet nämner han dock inte i sin artikel. Detta hade varit av relevans eftersom han själv har upplevt de tre stegen som han behandlar i artikeln (Plummer, 2003). Även om Becker inte lyfter sin bakgrund och hur det är relaterat till sin forskning riktar han istället kritik mot sig själv genom insikten att hans forskning om narkotika och brott inte handlade om en individ hade personlighet för detta. Istället ansåg han i efterhand att det handlade om hur personen själv uppfattar de inre effekterna av narkotikabruk (Müller, 2014). I senare intervjuer erkände dock Becker att han var en del av den sociala värld som han studerade. Detta samt han intervjuade sina vänner för att samla in data till sina studier. På så sätt observerade han den sociala värld som han själv ingick i. Det gör att hans teori kring narkotikabruk trots allt får en personlig och individuell prägel, eftersom han själv kan relatera till sina intervjupersoner och forskningsmiljön (Müller, 2014).

2.4 Sociala band

Sociala band kan innebära alla typer av kopplingar till olika delar av samhället, men teorin fokuserar specifikt på fyra olika band vilka kommer att diskuteras nedan. Kontrollteorier

antar vidare att brottslighet uppstår från svaga eller icke-existerande band till samhället (Hirschi, 2002[1969], s. 16). Ju mer en person är bunden till det konventionella samhället genom dessa band, desto mindre är sannolikheten att hen binds till avvikande (Hirschi, 2002[1969], s. 30). Sociala band bidrar till ökade “stakes in conformity” (härefter benämnt “investering i konformitet”), ett begrepp som myntades av Toby (1957). Begreppet syftar till hur mycket en individ har investerat i det konventionella och konformitet, vilket även påverkar vad hen kan förlora på att avvika. Höga investeringar i konformitet skapar högre incitament att följa lagar då det är mer som riskeras genom att avvika och vice versa (Toby, 1957, s. 16).

2.4.1 Anknytning

När Hirschi (2002[1969]) beskriver anknytning utgår han från hur mycket ett individ värdesätter andras åsikter (Hirschi, 2002[1969], s. 16). Även här lägger Hirschi (2002[1969]) en tyngd på variationen mellan olika individer (Hirschi, 2002[1969], s. 17). Anknytning som band handlar främst om en individs anknytning till konventionella delar av samhället. Hirschi (2002[1969]) menar att i princip vad som helst kan befinna sig i kategorin, vilket har lett till att diskussioner förts om vilken typ av anknytning som har störst inverkan. Dock anser Hirschi (2002[1969]) att dessa diskussioner inte tillfört något och avser inte själv att skapa en prioriteringsordning för bandet (Hirschi, 2002[1969], s. 30). Det som Hirschi (2002[1969]) fokuserar på när det kommer till anknytning är dock främst anknytningen till föräldrar, vänner och skola. Hirschi (2002[1969]) menar att avsaknad av anknytning påverkar internaliseringen av normer. Normer, förklarar han, blir en uppfattning som delas av individer i samhället. Att bryta en norm är då att agera motsatt till vad andra vill, vilket är lättare om anknytning saknas och individen inte värdesätter andras åsikter (Hirschi, 2002[1969], s. 18).

I sin undersökning om anknytning till vänner konstaterar Hirschi (2002[1969]) att anknytningen värnar om en hängivenhet till konventionella band. Starka sociala band skapar en större sannolikhet att också följa de konventionella normerna (Hirschi, 2002[1969], s. 154). Han menar även att befintliga investeringar i konformitet som finns innan anknytningen till vänner har en betydelse för den påverkan anknytning till vänner har. Personer med låg investering är mer känsliga för avvikande påverkan än de med hög investering i konformitet. Ju mer barnen utsätts för avvikande influenser, desto större blir skillnaden (Hirschi, 2002[1969], s. 161). Hirschi (2002[1969]) menar dock att anknytningar till konventionella

delar av samhället skapar investeringar i konformitet, och tar upp akademisk karriär som ett exempel. Hans forskning pekar på att de som presterar högre i skolan ökar sina investeringar i konformitet genom att skapa framtida möjligheter de inte vill riskera och att de därför inte engagerar sig i brottslighet (Hirschi, 2002[1969], s. 134).

2.4.2 Hängivenhet och engagemang

Hängivenhet handlar om hur dedikerad en individ är till konformitet. Hirschi menar att detta band bidrar med en rationell komponent i konformitet där vi ibland följer regler enbart av rädsla för konsekvenser ifall vi bryter dem. Hängivenhet till konformitet innebär att en individ investerar tid och energi, och ibland mer, i aktiviteter som leder till ett normativt liv: utbildning, byggande av företag, skapandet av ett rykte. Avvikandet vägs då mot risken att förlora detta (Hirschi, 2002[1969], s. 20). Konceptet vilar på att samhället är uppbyggt så att individers investeringar i sina liv riskerar att skadas ifall de skulle avvika från normer och regler. Genom att bara existera bygger vi upp investeringar och hängivenhet till olika delar av samhället som vi inte vill riskera att förlora. Hirschi menar att detta är samhällets försäkring för att medlemmarna ska följa normer (Hirschi, 2002[1969], s. 21). Precis som anknytning skapar detta investeringar i konformitet som kan innebära att priset för att avvika är för stort.

Engagemang handlar om att människors tid och energi är begränsad (Hirschi, 2002[1969], s. 21), vilket innebär att även tiden och energin tillgänglig för att engagera sig i olika aktiviteter är det. Hirschi (2002[1969]) menar därför att ju mer tid och energi som går till engagemang i konventionella aktiviteter, desto mindre tid finns att lägga på avvikande aktiviteter (Hirschi, 2002[1969], s. 22).

2.4.3 Värderingar

Hirschi (2002[1969]) menar att de som avviker tillhör samma grupp i samhället vars normer de avviker från. Detta innebär att de antas växt upp med samma värderingar som de nu bryter mot. Därför väljer Hirschi (2002[1969]) inte att fokusera på att analysera den avvikande individens avvikande värderingar. Det grundar sig i att värderingarna enligt Hirschi (2002[1969]) inte är avvikande, utan är samma som den konventionella individens värderingar. Istället frågar han varför en individ väljer att bryta mot de värderingar hen tror på (Hirschi, 2002[1969], s. 23), samt varför bara vissa bryter mot dessa värderingar. För den senare frågan menar Hirschi (2002[1969]) att det finns två perspektiv. Det första ser

värderingar som lite mer än bara ord ifall det inte finns någon annan typ av kontroll. Perspektivet menar att de inte representerar något riktigt hinder i avvikande handlingar och behöver därför inte analyseras särskilt noggrant hos avvikare (Hirschi, 2002[1969], s. 24). Andra perspektivet menar att avvikaren rationaliserar sitt beteende för att kunna bryta mot värderingarna utan att tappa dem. Rationaliseringen kan göras genom att exempelvis neutralisera konsekvenserna av att bryta mot värderingarna (Hirschi, 2002[1969], s. 19). Hirschi (2002[1969]) menar dock att det snarare antas att de individer som avviker inte har antagit värderingarna i samma utsträckning som de konventionella (Hirschi, 2002[1969], s. 25). Vidare menar han att det, precis som i andra sociala band, finns variationer i hur viktiga värderingarna är, vilket påverkar sannolikheten att en individ avviker. Vad Hirschi (2002[1969]) anser väsentligt är individens tro på normers validitet, när denna tro är svag blir sannolikheten för avvikande beteende större. Värderingar kan då användas som en bidragande förklaring till avvikandet, men Hirschi (2002[1969]) anser inte att det krävs en specifik motivation för att förklara de försvagade värderingarna, eller de avvikande handlingarna i sig. Han menar avslutningsvis att avvikande inte är ett resultat av motstridande värderingar, utan snarare variation i hur starka värderingarna är, och han understryker de andra sociala bandens kombinerade roll i den avvikande processen (Hirschi, 2002[1969], s. 26).

2.4.4 Kritik mot Hirschi och operationalisering av sociala band

En kritik som riktats mot Hirschis teori om sociala band är att den inte helt utforskar nyanserna i de olika banden, främst anknytning och vänners inflytande (Longshore, Chang, Hsieh & Messina, 2004, s. 544). De menar att det finns en skillnad på anknytning till konventionella och anknytning till avvikare som också påverkar sannolikheten för avvikande beteende. Vidare påpekar de att teorin inte analyserar varför individer skapar band från första början (Longshore et al., 2004, s. 545). En vidare kritik mot Hirschi är ett perspektiv från Schinkel (2002) som menar att Hirschis teori är intetsägande då den i grova drag säger att de som inte engagerar sig i det konventionella inte är konventionella (Schinkel, 2002, s. 129). Schinkel (2002) argumenterar även för att Hirschis teori är baserad på en modernistisk syn på samhället, som separerar de konventionella och de som inte följer reglerna skapade av de konventionella. Han menar att Hirschi misstar "social constructions of reality for natural state of affairs" (Schinkel, 2002, s. 124), och att synen på moral som Hirschi beskriver inte nödvändigtvis är en självklarhet hos individer, utan något skapat av samhället, vilket han inte

anser att Hirschi helt tar i beaktning (Schinkel, 2002, s. 130). I kärnan av Schinkels (2002) kritik finns vad han anser vara Hirschis separation av den kriminelle från det konventionella samhället, som lägger ansvaret på individen snarare än samhället (Schinkel, 2002, s. 140-141). Vår användning av Hirschi kommer dock snarare syfta till att analysera tillfrisknandet från missbruk, där relevansen vidare motiveras i nästa avsnitt. Genom att fokusera på sociala band i relation till vägen ut ur missbruk som avvikande beteende riktar vi fokuset på hur delar av samhället kan hjälpa individens resa, vilket sett från Schinkels kritik, i så fall lägger tillbaka en del av ansvaret på samhället. Samtidigt är vårt fokus mer individriktat, vilket även motiverar en teori som anses vara individfokuserad av kritiker.

2.5 Teoridiskussion

Becker (1953) och Hirschis (2002[1969]) teorier kommer att användas parallellt i analysen av vårt insamlade material, då de komplementerar varandra. Främst framträder detta i hur Becker (1953) kan förklara processen in i missbruk, medan Hirschi snarare kan tillämpas på processen ut ur missbruk. Även om båda teorierna är generaliserbara för samhället finns det ytterligare individualism i båda som stämmer överens med vårt syfte att fokusera på individer. Hirschis individualism är blandad med ett perspektiv på samhällets påverkan som gör den lämplig för just behandlingsprocessen, då de olika sociala banden påverkar individerna olika, vilket gör att de även har olika stor framgång i motverkandet av missbruk. Från Beckers håll finns det en förståelse för processen av missbruk som är värdefull för vår analys. Detta eftersom Becker (1953) utvecklat teorin utifrån sina personliga erfarenheter av att bruka narkotika, finns det en djupare förståelse för individernas process som vi vill uppnå med vårt arbete. Den personliga prägeln stämmer därmed överens med det övergripande temat i vår uppsats som är just individerna bakom missbruket.

3. Tidigare forskning

I detta stycke kommer vi att behandla tidigare forskning gällande narkotikamissbruk i relation till sociala band och processen av missbruk. Vi har valt att presentera forskningen utefter de olika ämnena de lyfter fram: konventionella relationer, skola och behandling. Vi fyller gapet gällande före detta narkotikamissbrukares perspektiv genom att använda Hirschis teori om sociala band (2002[1969]) och Beckers teori om att missbruksförloppet (1953). Tillsammans

ger dessa teorier samt tidigare forskning ett nyanserat perspektiv på individers egna upplevelser av narkotikamissbruk.

3.1 Konventionella relationer

Tidigare forskning menar att sociala band spelar en väsentlig roll gällande narkotikamissbruk och skapar ett bra teoretiskt ramverk för att förstå missbruket (Norman & Ford, 2015, s.527f; Dollar & Ray, 2013; Ford, 2005; Wu, Liu, Boateng & Shuai, 2021). Ett avsevärt antal studier visar på att konventionella relationer som exempelvis att interagera med familj och vänner fungerar som skyddsfaktorer från risken att börja missbruka narkotika. Forskningen som gjorts påvisar även att om individerna i ens livsmiljö och nätverk uppmuntrar till lagöverträdelse ökar risken för att själv engagera sig i det. På så sätt kan vi med avstamp i tidigare forskning säga att om en individ är involverad i det normativa samhället ökar sannolikheterna att de följer regler och lagar som finns (Norman & Ford, 2015, s.527f; Dollar & Ray, 2013; Ford, 2005; Wu, Liu, Boateng & Shuai, 2021). Detta kan även relateras till unga människors missbruk av olagliga substanser som tar form i narkotika. Ungdomar som har hälsosamma relationer till sina föräldrar och vars föräldrar håller koll på deras aktiviteter löper mindre risk för narkotikamissbruk (Norman & Ford, 2015, s.527f; Dollar & Ray, 2013; Ford, 2005; Wu, Liu, Boateng & Shuai, 2021).

Flertalet studier inom forskningsområdet hävdar att agera lagöverträdande och att missbruka narkotika kan orsaka varandra (Ford, 2005, s.110f; Dollar & Ray, 2013; Norman & Ford, 2015). Att begå brott försvagar de sociala banden som i sin tur medför fortsatt brottslig involvering. Även narkotikamissbruk har en negativ inverkan på sociala band. Eftersom missbruket är förenligt med skyldigheterna som finns i sociala roller och interaktioner med andra personer eller institutioner. Att ha ett narkotikamissbruk och ingå i brottsliga aktiviteter försvårar alltså ens förutsättningar att utveckla och behålla sociala band (Ford, 2005; Dollar & Ray, 2013; Norman & Ford, 2015). Till följd av detta blir de försvagade sociala band till samhället en betydande faktor för fortsatt narkotikamissbruk eller lagöverträdande beteende (Ford, 2005, s.110f; Dollar & Ray, 2013; Norman & Ford, 2015). En artikel som utmärker sig bland den tidigare forskningen är Dollar och Ray (2013) som belyser giftermål och ett stabilt yrke i relation till narkotikamissbruk. Dessa faktorer anses öka chansen för personer att missbruka narkotika eller begå brott (Dollar & Ray, 2013, s.945). En aspekt som nämns vad gäller giftermål är att det dock inte enbart räcker med faktumet att vara gift. Hur relationen

ser ut mellan människorna som gift sig med varandra är det viktiga (ibid). Om relationen är ohälsosam och stöd eller förtroende inte finns till sin respektive fungerar det inte lika förebyggande för narkotikamissbruk. Är giftermålet mer hälsosamt och båda parter ser efter varandra blir det prevention gentemot avvikande beteende i form till exempel missbruk av narkotika (ibid).

3.2 Skola

Framträdande i tidigare forskning är att personer som har starkare sociala band till skolan och sin omgivning inte är i lika stor risk att inleda bruk av narkotika. Dessutom säger forskningen att relationen till skolan och samhället är faktorer som påverkar ungdomars risk för att agera brottsligt (Norman & Ford, 2015, s.535; Dollar & Ray, 2013). Att vara nära sin familj, skola och samhället kan inte förutspå narkotikamissbruk. Istället kan dessa faktorer vara potentiella förklaringar till varför vissa individer är i större risk än andra relaterat till missbruk av narkotika. Sociala band har visat sig vara en bakgrundsfaktor för missbruk av narkotika hos vuxna individer (Dollar & Ray, 2013; Norman & Ford, 2015). Tidigare forskning visar att med gedigna sociala band löper en person mindre risk för att engagera sig i narkotikamissbruk. När människor däremot har bristfälliga sociala band till normativa relationer och samhällsliga institutioner blir sannolikheten större för att begå brottsliga handlingar. Högpresterande elever tenderar att undvika alla former av avvikande beteende, där ibland droger, då de känner ett behov att skydda investeringen de gjort i sina betyg och sin skolgång. Likaså har ett upplevt "misslyckande" i skolan visat vara en riskfaktor för droganvändning, tillsammans med påverkan från vänner som använder droger (Wu et al., 2021, s.54f). Relationen till föräldrar och skolan spelar även en viktig roll i förebyggandet av narkotikamissbruk och lagöverträdelse. De fördelar som sociala band för med sig ökar mer tid som går (Dollar & Ray, 2013; Norman & Ford, 2015).

3.3 Behandling

Framgångsfaktorer för att behandla missbruk beskrivs av Wigzell (2005) som bland annat motivation och timing. Hon menar utifrån detta att hopp om en möjlig förändring och tilltro både till sig själv och till hjälpsamt insatser är väsentligt (Wigzell, 2005, s.41f). Behandlingseffekterna stärks även väsentligt av att involvera familj i missbruksbehandlingen, då detta ökar individens förtroende för behandlingen (Wigzell, 2005, s. 43; Wu et al., 2021, s. 61).

Framgången i behandling stärks även av en helhetssyn på individens problem. Det är viktigt att ta hänsyn till eventuella andra sociala problem eller aspekter av psykisk/somatisk ohälsa som behöver behandlas tillsammans med missbruket. Psykisk ohälsa som riskfaktor för missbruk har blivit mer regel än undantag i sammanhanget, vilket ytterligare stärker vikten av en helhetssyn (Wigzell, 2005, s. 42; Dollar & Rey, 2013, s.945). Det är även viktigt att kunna erbjuda stöd, boende, sysselsättning, fritidsaktiviteter och liknande efter behandlingen för att stödja arbetet som gjorts under behandlingen och förebygga återfall, samt att fritidsaktiviteter under själva behandlingen också bidrar till en starkare behandling (Wigzell, 2005, s. 42; Wu et al., 2021, s. 62). En sista framgångsfaktor är att behandlingen utförs strukturerat. Med detta menar Wigzell (2005) att behandlingen präglas av teori och forskning inom området (Wigzell, 2005, s. 43). Bland hinder för en effektiv vårdprocess tar Wigzell (2005) främst upp brister inom exempelvis landsting gällande resurser och vårdköer. Detta spiller även ut över personalens kompetens som kan variera starkt när det gäller missbruksbehandling (Wigzell, 2005, s.46f). Wu et al. (2021) undersökte även sambandet mellan tilltro till konventionella normer och laglydigt beteende, där ibland avstånd till droger. De fann dock att detta band inte var en signifikant indikation för lyckad behandling. De menar att en tilltro till konventionella normer inte är tillräckligt för att avstå från droger, speciellt med drogernas beroendeframkallande natur (Wu et al., 2021, s. 62).

3.4 Studiens bidrag till forskningsområdet

Vi vill fylla forskningsgapet om att få höra narkotikamissbruk berättat av individer som själva upplevt det. Efter att ha undersökt tidigare forskning på detta område har vi kommit fram till att sociala band spelar en roll i missbruksförloppet men att det har presenterats i generella slutsatser. Utifrån detta vill vi att denna studie kan bidra med ett nytt sociologiskt samt individualistiskt perspektiv på narkotikamissbruk. Syftet med vår studie är att lyfta fram före detta narkotikamissbrukares berättelser om sitt missbruk istället för att bara dra generella slutsatser och använda sig av kvantitativ data. Kombinationen av Hirschis sociala band (2002[1969]) och Beckers teori om missbruksförlopp (1953) ger oss alltså möjligheten att se före detta narkotikamissbrukares erfarenheter från olika synvinklar och analysera detta. Då kan vi se hur sociala band påverkar missbruksförlopp och omvänt. Eftersom tidigare forskning antingen har fokuserat på sociala band (Hirschi, 2002[1969]) eller Becker (1953) kan vi belysa ämnet med hjälp av båda teorier. Detta för att sedan kunna dra en slutsats av

samspelet mellan sociala band och missbruksförloppet enligt före detta narkotikamissbrukare som sedan analyserats av oss.

4. Metod

Nedan kommer val av metod diskuteras. Detta genom att först presentera kvalitativ metod. Därefter kommer vi att behandla insamling av material och avgränsningar samt tillvägagångssätt. Efter det tar vi upp kodning och analys i vårt arbete. Detta mynnar ut i tillförlitlighet som består av trovärdighet, överförbarhet och. Avslutande del av denna metod redogörelse blir etiska överväganden.

4.1 Kvalitativ metod

Kvalitativ forskning riktar in sig på att undersöka sociala miljöer eller händelser för att få insikt i det valda ämnet. Till skillnad från kvantitativ metod som är baserat på siffror och statistik med konkreta steg i tillvägagångssättet är det kvalitativa mer öppet för tolkningar. Som kvalitativ forskare ställs du inför både utmaningar och möjligheter (Bryman, 2018, s.454f). Utmaningarna ligger främst i att det ofta är svårt att replikera en kvalitativ studie och få samma resultat vid upprepning. Möjligheter i form av att forskarens bakgrund och perspektiv möjliggör nya perspektiv på ett forskningsområde och fördjupning i sociala miljöer och individer. Detta eftersom olika individer väljer att fokusera på olika moment och detaljer utifrån deras intresseområde och erfarenheter (Bryman, 2018, s.465). Vi har arbetat utifrån abduktiv metod, vilket innebär att vi studerar ett område och att det vi undersöker framkallar frågor hos oss. I sin tur medför detta en kreativ process som skapar nya hypoteser. Abduktion innebär att vi formulerar resonemang där en observation relateras till andra möjliga observationer eller orsaker som inte känns till början utan som upptäcks under processen av att samla in empiri (Tavory & Timmermans, 2014).

4.2 Insamling av material och tillvägagångssätt

4.2.1 Insamling av material

Vi har till viss del använt oss av material från hemsidan droginformation.nu (2023). Hemsidans mål att avvärja unga individer från bland annat narkotikamissbruk. Vidare syftar även hemsidan till att agera stöd för individer att säga nej till narkotika. Istället för att försöka

skrämman bort personer som riskerar att ingå i missbruk vill droginformation.nu upplysa och ge medel för att självmant avstå från narkotika (Droginformation.nu, 2023). Denna hemsida tillhandahåller en mängd information kring droger, däribland intervjuer med före detta missbrukare som berättar om deras erfarenheter av narkotikamissbruk. Dessa individuella berättelser ger oss en inblick i processen innan, under och efter missbruk.

Även personliga berättelser har använts från Anonyma Narkomaner (2023), förkortat NA på både engelska och svenska, för att få ytterligare individers perspektiv på processen i och kring missbruk. NA syftar likt droginformation.nu till att stötta individer som vill avsluta sitt missbruk av beroendeframkallande substanser. Även i denna verksamhet kan individers deltagande vara anonymt. Att möta andra personer med liknande utmaningar kan styrka individernas vilja att ta tag i sina missbruk. På så sätt får de styrkan att avsluta missbruket på bästa möjliga och hälsosamma sätt.

Vi har valt att använda oss av intervjuer med före detta narkotikamissbrukare för att vi ville få en insikt i hur missbruk upplevs av individerna som befunnit sig i den situationen. På de nyligen nämnda hemsidorna valde vi ut de intervjuer som handlade om narkotika. Detta var det enda kriteriet vi utgick ifrån, alltså har vi inte valt att fokusera på andra faktorer. Det är individen och dennes upplevelser av missbruk som vi vill använda oss av. Mycket forskning om vårt ämne är baserat på studier gjorda utanför Sverige. Däremot valde vi svenska intervjuer som vi tillsammans med våra utländska källor använder för att fylla det tidigare nämnda forskningsgapet.

Fremst skulle vår urvalsprocess likna ett bekvämlighetsurval, då vi på grund av de begränsade resurser som finns för en kandidatuppsats valt att inte själva utföra intervjuer, utan använda offentligt publicerade intervjuer med före detta missbrukare. Vi valde denna process för att det var det lättillgängliga och praktiska alternativet baserat på våra tillgängliga resurser, vilket är karakteristiskt för ett bekvämlighetsurval (Denscombe, 2017, s. 71). Vårt urval av de tillgängliga intervjuerna skulle vidare kunna beskrivas som målstyrt och subjektivt. Målstyrt urval har för avsikt att låta forskningsfrågorna bestämma hur undersökningspopulationen väljs ut och är ett vanligt urval inom kvalitativ forskning (Bryman, 2016, s. 495). Vidare innebär subjektivt urval en inriktning på ett relativt litet antal personer som blir handplockade för vårt forskningsämne. Genom ett subjektivt urval kan vi fokusera på de som kan antas vara avgörande för vår forskning (Denscombe, 2017, s. 68).

4.2.2 Tillvägagångssätt

Tidigt i vår forskningsprocess, när vi letade efter bakgrund för att skapa en överblick av forskningsområdet, hittade vi droginformation.nu och deras intervjuer. Intervjuerna blev sedan vår utgångspunkt för studien. För att ytterligare fördjupa perspektivet från narkotikamissbrukare valde vi även att inkludera intervjuer från NA, vilket innebar att vi i slutändan hade 14 intervjuer totalt, vars grundläggande egenskaper (namn, ålder, använd substans, och ålder då missbruket påbörjades) presenteras i bilaga 1.

Eftersom vi inte själva utfört intervjuerna kontaktade vi källorna för att få en överblick över deras tillvägagångssätt. Anonyma Narkomaner svarade att de bett deltagarna själva berätta fritt om sin historia med missbruk och de berättelser som finns på hemsidan är de deltagare som valt att dela sin berättelse. Intervjuerna kan bäst beskrivas som ostrukturerade livsberättelseintervjuer, där intervjupersonen uppmuntras att blicka tillbaka på sitt liv för att kunna ta del av deras inre upplevelser och bild av världen som omger dem (Bryman, 2016, s. 584). Droginformation.nu genomförde sina intervjuer genom att söka frivilliga via sociala medier. De intervjuer som publicerats är med de som hört av sig till droginformation.nu med intresset att dela sin berättelse. Ingen intervjuguide användes, utan intervjuaren ställde frågor med syfte att låta intervjupersonen styra vad som skulle berättas, vilket i likhet med NAs intervjuer är exempel på ostrukturerad intervju där frågorna är ämnade att låta intervjupersonerna reflektera fritt (Bryman, 2016, s. 584).

4.2.3 Kodning och analys

Vår analys av intervjuerna är tematisk (Bryman, 2016, s. 703; Dalen, 2018, ss. 86 & 88). En generell strategi för tematisering är *framework*, där fokuset ligger på att skapa vad namnet indikerar: ett ramverk för teman och analys. I linje med denna strategi skapade vi ett index i form av tabeller över de centrala teman vi hittade i intervjuerna för att kategorisera dem (Bryman, 2016, s. 703), vilket sedan blev grunden för en tematisk färgkodning som skapade vårt kodschema, vilket bifogas nedan. Vi har valt att operationalisera Beckers teori *Becoming a marijuana user* (1953) genom att dela upp teorin i de tre stegen de består av. Gällande Hirschi ([1969]2002) valde vi att koda hans teori om sociala band utifrån anknytning, hängivenhet och engagemang samt värderingar. För att stärka vår analys och vår motivering av centrala teman och underteman läste vi båda alla intervjuerna och kodade dessa samt registrerade teman vi ansåg vara centrala för att få ett utökat perspektiv.

4.2.3.1 Kodschema

Nedan visar vi vårt kodschema för de två teorier vi har valt.

Howard Becker - Becoming a marijuana user (1953):

Steg 1 - Att lära sig tekniken	Steg 2 - Att lära sig känna igen effekterna	Steg 3 - Att lära sig uppskatta effekterna
Hur fick de tag i narkotikan	Insikt kring effekter/verkningar av narkotika	Uppmuntran kring narkotikans effekter
Anledning till att missbruket inleddes	Omgivning som hjälper med tolkning av effekter	Reflektion kring effekterna
Teknik för brukning av narkotika	Testa diverse sorters narkotika med olika effekter	Ställningstagande till hur narkotikan påverkar en

Travis Hirschi - Sociala band (2002[1969]):

Anknytning	Hängivenhet och engagemang	Värderingar
Skola	Gemenskap med andra likasinnade	Välja droger framför allt annat
Familj	Engagera sig i behandling	Självständighet / ta egna beslut utan andras inverkan
Vänskapsrelationer	Rädsla för utanförskap	Självbild
Institutioner	Brottsliga handlingar	Reflektion kring hälsoeffekter av narkotika

Boende	Sysselsättning	Ställningstagande till kriminalitet
Arbete	Fritidsintressen	Uppmuntran kring att avstå från narkotika Nya värderingar efter avslutat narkotikamissbruk

4.3 Tillförlitlighet

Nu kommer vi diskutera vår studie utifrån tillförlitlighet. Detta görs med en genomgång av två beståndsdelar: 1. Trovärdighet och 2. Överförbarhet som tillsammans ger en bild av studiens metodiska kvalitet.

4.3.1 Trovärdighet

Trovärdighetsaspekten syftar till den tolkning som forskaren gör gällande ett socialt fenomen och hur trovärdigt detta blir för andra. Att få trovärdiga resultat av sin kvalitativa studie betyder dels att vedertagna bestämmelser ligger till grund för hur forskningen genomförs (Bryman, 2018, s.467). Detta samt att resultatet av ens kvalitativa forskning ska kunna bekräftas eller dementeras av de som berörs av studien. Hur forskaren har uppfattat en social miljö eller en grupp människor antingen kan skilja sig eller vara i enlighet med hur verkligheten ser ut för de som lever i det valda forskningsämnet. Att försäkra sig om forskarens tolkning i relation till det verkliga livet benämns som respondentvalidering (ibid). Vad gäller vår studie strävar vi efter hög trovärdighet. Ett steg i riktningen mot detta är att vi är två personer som båda läst alla intervjuer. Vad gäller respondentvalidering finns det delvis redan i hur vi samlat in data. Detta eftersom vi väljer att använda oss av före detta narkotikamissbrukares egna berättelser om sitt missbruk. På så sätt får vi höra hur missbruket upplevts från förstahandskällor. Däremot är vi ändå medvetna om att hur vi tolkar och tematiserar datan i intervjuerna kan skilja sig från hur andra hade gjort det. Vi har valt intervjuer där introduktion av missbruk och sociala band till omvärlden framgår. Allt detta gjordes med hög trovärdighet som mål.

4.3.2 Överförbarhet

Vidare finns överförbarhet som handlar om att den kvalitativa forskningsmetoden ofta är begränsad till en specifik social miljö eller grupp individer (Bryman, 2018, s.467). På grund av detta kan resultaten ses som utmanande att generalisera till andra forskningsområden. Det som observerats eller analyserats i relation till ett specifikt socialt fenomen blir ofta betingat till just den situationen (Bryman, 2018, s.468). Vår studie handlar om före detta narkotikamissbrukares erfarenheter av sitt missbruk, och eftersom vi valt att fördjupa oss kring detta blir våra resultat väldigt specifika. Bara för att våra resultat inte blir brett och kan överföras till andra forskningsområden hur som helst, gör det inte ämnet mindre viktigt. Vi kan ändå belysa hur förstahandskällor beskriver sitt narkotikamissbruk och belysa hur detta påverkat dem ur ett samhällsligt perspektiv. Istället för att enbart titta på kvantitativ data i form av siffror och statistik ger vi en mer verklighetsbetingad aspekt av narkotikamissbruk.

4.4 Etiska överväganden

Det är vanligt att forskning utgår från etiska principer såsom att deltagarna lider skada; falska förespeglningar; inkräktande på privatlivet; samtycke; konfidentialitet samt nyttjande (Bryman, 2016, ss. 170-171). Eftersom narkotikamissbrukare är en socialt utsatt grupp och alla personliga uppgifter därför är extra känsliga, har vi valt att själva inte utföra intervjuer, utan använda information som redan är offentligt tillgänglig under omständigheter som kan antas vara godkända av deltagarna. Ovannämnda principer är dock främst anpassade efter forskning med primärkällor och är därför inte applicerbara för vår studie. Av denna anledning kommer de etiska övervägandena främst att behandla vår roll i samhällsdebatten kring missbruk.

Den främsta fördelen med de sekundärkällor vi använt är att alla deltagare redan är anonymiserade. NA berättade att de inte sparat några uppgifter om de som deltagit, och att de själva fått välja vilket namn de presenteras med. Likaså har droginformation.nu publicerat allt i samråd med intervjupersonerna. De har själva fått välja sina namn, och läst igenom intervjuerna innan de publicerades för att bestämma om de ville ändra något. Något att ta hänsyn till är dock att vi inte är de första som tolkat materialet. Våra källor har, tillsammans med intervjupersonerna, valt vad som ska inkluderas i den slutgiltiga produkten, vilket kan skapa en vinkling formad efter deras syfte. Detta kan synas något i berättelserna från NA då alla deltagare pratar positivt om NAs behandlingsprocess. För att motverka detta har vi valt

att inkludera två olika källor i hopp om att få ett bredare perspektiv. Det är också värt att nämna att intervjupersonerna från droginformation.nu själva är före detta missbrukare. Detta kan påverka intervjuareffekten, som behandlar hur egenskaper hos intervjuaren kan påverka hur intervjupersonen svarar på frågor och hur mycket de berättar (Denscombe, 2017, s. 277). I vårt fall kan det antas att intervjuareffekten blir positiv då intervjuaren själv kan relatera till intervjupersonernas historia. Att intervjuaren själv har en historia av missbruk kan bidra till att intervjupersonerna lättare öppnar upp om sin egen historia. De behöver inte oroa sig för att bli stämplade av en före detta missbrukare på samma sätt som de eventuellt skulle oroa sig i en intervju med en myndighetsperson.

Vi har haft för avsikt att i vårt arbete vara försiktiga med att inte reproducera en skadlig eller inkorrekt bild av narkotikamissbrukare, för att inte fortsatt bidra till den sociala utsatthet som redan råder. Ur detta perspektiv kan de personliga berättelserna motiveras ytterligare då de innebär att personerna själva valt hur de vill framstå. Att intervjupersonerna också aktivt deltagit i framställandet av den slutgiltiga produkten bidrar också till detta. Enligt droginformation.nu har deras intervjupersoner själva fått bestämma vad som ska inkluderas och vad de vill förmedla med sin berättelse. Detta gör eventuellt att det inte finns objektivitet, då det exempelvis finns en risk att deltagarna undanhållit information för att framstå bättre, eller framhävt negativa aspekter av missbruket ytterligare för att avskräcka andra från narkotika. Vi anser dock inte att detta är ett större problem, då vi är intresserade specifikt av hur missbrukare själva beskriver sina upplevelser och vad som kan tolkas av detta. Vårt syfte är inte heller att producera en generell teori som är tillämpbar på alla former av missbruk, eller en generell arketyper för missbruk. Individualiteten är viktig både för vår analys och för att undvika att reproducera en skadlig eller inkorrekt bild av missbruk och personerna bakom det, och vårt mål är att framhäva just personerna i vår analys.

Slutligen hade inte alla intervjupersoner valt ett namn att publicera med intervjun. För att förenkla läsningen av analysen har vi därför valt att ge dessa personer fiktiva namn. Detta innebär även att vi i vissa fall har antagit kön på intervjupersonen när detta inte framgått. Våra antaganden bygger främst på bilder som tillhört intervjuerna, men även på innehållet i texten. Då vi inte analyserar kön som faktor inom missbruk anser vi inte att detta är ett större problem, men för tydlighetens skull har vi valt att i vår tabell över intervjuernas egenskaper (se bilaga 1) notera när vi har gett intervjupersonerna namn.

5. Resultat och analys

Analysen nedan presenteras utefter studiens frågeställningar med hjälp av Hirschis (2002[1969]) olika sociala band (anknytning, hängivenhet och engagemang och värderingar) och hur de urskiljs i intervjuerna. Förutom detta används Beckers (1953) teori om missbruksförloppet för att ge perspektiv på start, pågående och avslutat missbruk. Vi har valt att kategorisera analysen utifrån anknytning till relationer som delas upp i familjerelation och vänskapsrelationer. Därefter tar vi upp anknytning till utbildning för att sedan fortsätta med hängivenhet och engagemang som exemplifieras i sysselsättning och fritid. Det sistnämnda delas upp i fritid och sysselsättning för att strukturera analysen. Slutligen analyserar vi värderingar som självbild utifrån vårt insamlade material. Analyserna tar avstamp i missbruksförloppet och de olika sociala bandens påverkan på missbrukets start och avslut, för att kunna ge svar på våra frågeställningar.

5.1 Anknytning till relationer som påverkande faktor

Temat relationer handlar om hur individers relation till familj och vänskapsrelationer har påverkat dem i relation till deras före detta narkotikamissbruk. Här vill vi synliggöra hur ens familjesituation kan spela in när det kommer till att börja missbruka narkotika och fortsätta med detta. Vi tar även upp hur relationer till andra människor är relevanta i processen att ta sig ur sitt narkotikamissbruk.

5.1.1 Familjerelation

I intervjuerna har vi märkt att anknytningen till familj och vänner har brutits ner på grund av missbruk av narkotika. Många av intervjupersonerna ser inte någon mening med att ingå i och vidhålla relationer som inte bidrar positivt till narkotikamissbruket. Ett exempel på hur individer i våra utvalda intervjuer ens hamnade i stadiet att ens överväga steg 1, att börja använda narkotika (Becker, 1953) är David. Hans familjesituation var orolig under uppväxten. Redan vid ung ålder präglades hans liv av fyllor, våld och sedan även skilsmässa. Utöver detta var det även en orolig boendesituation i form av familjehem, SIS-institutioner och till slut häkten samt anstalter hos Kriminalvården (David). I intervjun med Patrik beskriver han sin relation till familj på följande sätt: "Vad vill jag med dem – de bidrar ju inte till mitt heroin-missbruk." (Patrik). Här ser vi hur han avfärdar sin anknytning till familjen och väljer narkotikan framför sig. Medan familjen ofta vill att narkotikamissbruket avslutas

och stöttar detta, väljer många av de före detta narkotikamissbrukarna i intervjuerna att förkasta betydelsen av familjen. I tidigare forskning nämns det på liknande sätt att många missbrukare känner att ingen utanför deras narkotikapräglade värld kan få dem att tänka om eller sluta (Norman & Ford, 2015, s.527f; Dollar & Ray, 2013; Ford, 2005; Wu, Liu, Boateng & Shuai, 2021). Många gånger väljer intervjupersonerna att lägga sin tid och energi på narkotikan istället för familjen. Detta exemplifieras i intervjun med Fredrik där han berättar om hur han en dag rökte hasch samtidigt som han var själv hemma med sina barn. Bara för att en individ har en familjerelation kan det därmed inte ses som en garanti för att inte börja använda narkotika (Dollar & Ray, 2013, s.945). Helhetsuppfattningen av familjerelationerna bland intervjupersonerna är att de i någon grad varit dysfunktionella. Sen kan brukandet av narkotika antingen vara något som orsakats av en försämrade familjerelation eller som gör den mindre fungerande. Exempel på detta är å ena sidan exempelvis David som hade en svår uppväxt och som sedermera använde narkotika för att slippa processa alla utmaningar han varit med om. Å andra sidan har vi till exempel Fredrik som har en familj, men som ändå väljer narkotikan före. På så sätt kan familjerelationer både vara en bidragande faktor till missbruk, men stabiliteten garanterar inte drogfrihet.

5.1.2 Vänskapsrelationer

Vi har sett i vår empiri att vänskapsrelationer spelar roll som socialt band i relation till missbruksförloppet. Detta eftersom umgänge som uppmuntrar och upplyser om användandet av narkotika ökar risken för att individen i fråga själv börjar och vidhåller ett missbruk. Ett exempel på detta är intervjun med David som berättar hur han kom i kontakt med narkotika genom att umgås med andra som brukade narkotika. Anknytningen till denna sorts relationer innebär för honom att narkotikabruk normaliseras (David). Detta samt ökande vilja att lära sig tekniken, som Becker benämner steg 1 (1953). Hirschi (2002[1969]) beskriver anknytning som något positivt och som kan potentiellt hålla en individ borta från att missbruka narkotika. Anknytning synliggörs på så sätt eftersom det handlar om att vänner i det fallet reproducerar internaliserade normer om att bruka narkotika. Att vara en del i en gemenskap behöver alltså inte innebära ett avståndstagande avstår från att ingå i narkotikamissbruk. Istället handlar det om vilket sorts umgänge och hur relationen till ens vänner är utformad. Narkotikamissbrukare som umgås med likasinnade ökar bara risken för att steg 2 och sedermera steg 3 i Beckers process (1953) förstärks. Som nybörjare av narkotikabruk umgås med andra missbrukare som hållit på längre så kan de ta bort osäkerheter kring narkotikan.

Som Becker (1953) beskriver det kan en person bli osäker på om denne lärt sig tekniken, steg 1. Sedan handlar det om den om individen känner effekten denne bör känna, steg 2, och slutligen att uppskatta hur narkotikan får en att känna, steg 3. Intervjupersonen i denna intervju började bruka narkotika som 14-åring och under sina 12 år som missbrukare av narkotika fick hen testat otaliga mängder och variationer på olagliga substanser.

Att som tonåring börja missbruka narkotika samt umgås med individer som har liknande problematik banar väg för en negativ spiral. Personen i fråga engagerar sig då och får stärkta sociala band i form av anknytning till personer som bidrar till fortsatt narkotikamissbruk. Detta exemplifieras i Davids intervju där han beskriver sina missbrukande vänner som "(...) det flummiga umgänget där man kände sig en del i något större – man hade en plats så att säga." (David). Om möjligheten för att ingå i ett gäng finns och en har saknat den samhörigheten samt anknytningen ökar risken för att fortsätta med missbruket. Detta bekräftar att ens umgänge och de relationer som mest energi läggs på, även påverkar hur ens liv kan se ut. En person som precis börjat bruka narkotika och är osäker på om denne har den upplevelsen som förväntas väger orden från andra narkotikamissbrukares ord tungt. Detta eftersom de då kan bekräfta eller hjälpa individen i fråga att hamna på rätt spår för att lära sig använda narkotikan rätt, steg 1 (Becker, 1953). Däremot är steg 2, att känna igen effekterna och steg 3, att uppskatta effekterna, de som främst stärks av att umgås med andra missbrukare (Becker, 1953). Det sociala bandet anknytning till konventionella relationer visar sig bli lidande av narkotikamissbruket utifrån de utvalda intervjuerna. Detta tydliggörs i intervjun med David där han nämner: "Det sociala, vänner och familj, har nog fått konsekvenserna att kontakt med familj blivit förstörd, den har ju faktiskt i långa perioder varit obefintlig." (David). Vi har även sett tendenser för att hellre vara kvar i anknytningen till umgänget med andra missbrukare, eftersom de åtminstone förstår hur en fungerar och har narkotikamissbruket som gemensam faktor. Istället för att behöva förklara och involvera sina vänner och familj, som står utanför missbruket av narkotika, är det lättare att stanna kvar i de anknytningar som förstår en. Att missbruka narkotika blir på så sätt mer än enbart att inta substanserna. Ett exempel på detta är följande citat från intervjun med David: "Det var liksom vi och de andra, de som inte rökte". Det blir även att få "(...) en stark känsla av värme och tillhörighet också" (David). Här ser vi att anknytningen och hängivenheten samt engagemanget i gemenskapen med andra missbrukare bidrar till känslan av att ingå i ett större sammanhang. På så sätt blir det svårare att se bortom dessa vänskapsrelationer, trots att de enbart bidrar till fortsatt narkotikamissbruk.

Vi har i intervjuerna även märkt att umgänget hos intervjupersonerna spelar in i hur en individ kan hamna i en situation där de börjar med steg 1, att börja bruka narkotika (Becker, 1953). Det kan handla om att känna press till att börja bruka narkotika. Ett exempel på detta finns i intervjun med Patrik när han säger: "(...) när jag var 20 år kom plötsligt haschet in bland mina kompisar. Någon började testa sedan blev det fler som testade och till slut var det bara jag som inte hade provat." (Patrik). Här spelar även gruppsytryck in, vilket har haft effekt hos flera intervjupersoner. Tar vi Patrik som exempel kände han en rädsla för att hamna utanför relationen och därmed anknytningen till sina vänner. Detta tydliggörs i följande citat från honom: "Till slut så började mina kompisar att kalla det mandomsprovet – du vet om du inte hade rökt det där jävla haschet hade du inte klarat mandomsprovet." (Patrik). Efter en tid av gruppsytryck samt rädslan att bli utstött är chansen stor att det slutar med att en ger efter. Det handlar då om att hellre passa in i sitt kompisgäng än att avstå från narkotikan och bli utanför. När narkotikan väl har testats och tekniken började sätta sig fortlöper det lätt till andra narkotikaklassade substanser.

5.2 Missbruksförloppet utifrån anknytning till utbildning

Under detta tema presenterar vi vårt kodade material som går att relatera till utbildningens roll relaterat till det sociala bandet anknytning. Anledningen till att vi valt skola som ett av våra teman är att det återkommer i vår insamlade empiri. Utbildningsnivån väljer vi att inte lägga någon vikt vid, istället analyserar vi hur utbildning i allmänhet synliggjorts i före detta narkotikamissbrukares beskrivningar av sitt missbruksförlopp.

Flertalet intervjupersoner beskriver sin skolgång som präglad av svårigheter. Med undermåliga betyg försvåras möjligheten att få arbete som i sin tur även har effekt på ekonomin. I tidigare forskning nämns det att utan utbildning och en anknytning till skolan ökar risken för att agera avvikande och lagöverträdande (Norman & Ford, 2015, s.535; Dollar & Ray, 2013). Detta associeras sedan med hur Hirschi (1969) benämner anknytning som ett bidrag till att avstå avvikande beteendemönster, i detta fall narkotikamissbruk. Vidare benämner Wu et al. (2021, s.54f) att om en individ upplever att de misslyckats med sin skolgång kan vara en bidragande faktor till missbruk av narkotika. I intervjupersonernas fall kan utbildningsrelaterade nederlag ses som en riskfaktor för deras narkotikamissbruk. Ett exempel på detta från intervjupersonerna är Erik som säger: "Som sagt arbete och skola

fungerade inte för mig då jag blev väldigt slapp och ansvarslös och klarade inte att ta ansvar.” (Erik). Detta citat tydliggör hur han ställer sig till sin skolgång, vilket relateras till hans anknytning till skolan. Genom att vara omotiverad till att ta tag i sin skolgång och få godkända betyg ökade risken för narkotikamissbruk som alternativ för hur en ska ta sig igenom livets utmaningar. Vi kan exemplifiera detta genom följande citat där Erik beskriver hur narkotikan hjälpte: “Slapp bearbeta mina problem såsom relationer, ekonomi, skola osv.” (Erik). På så sätt kan vi utifrån citatet konstatera att misslyckad skolgång både blir en riskfaktor för att hamna i narkotikamissbruk, men även något som narkotika hjälper en att slippa tänka på. Detta visar att skolan spelar roll i vad som får en individ till att initiera och vidhålla ett narkotikamissbruk. Sätter vi detta sedan i relation till Becker (1953) och hans steg 2 samt 3 där individen lär sig känna igen och uppskatta effekterna av narkotikan, kan det sägas att intervjupersonerna, som exempelvis Erik, har insett att användandet av narkotikan är en flykt från verkligheten. Då slipper de bland annat bearbeta sin misslyckade skolgång, vilket även var en bidragande komponent till att missbruket påbörjades.

En svår skolgång med bristande betyg behöver dock inte vara en direkt indikator och garanti för att individen i fråga börjar agera brottsligt och bruka narkotika. Ett exempel på detta är intervjun med Jessica där hon berättar att hon hade en bra och framgångsrik skolgång. Trots väl genomförd utbildning fortsätter hon med att berätta den skräck som präglade hennes liv när hon kom hem från skolan. Detta visar att trots anknytning till skolan är det inte säkert att narkotikamissbruk inte blir en realitet. På så sätt visar det att det inte måste finnas en direkt länkt mellan bristfällig utbildning och att börja missbruka narkotika. Till denna diskussion bör även den tidigare forskningen som Wu et. al. (2021, s.54f) gjort nämnas. I sin artikel uttrycker att elever som presterar väl i skolan i mindre utsträckning agerar avvikande och därmed brukar narkotika (Wu et al., 2021). Det som Wu et. al. (2021, s.54f) då uttalar sig om behöver alltså inte stämma. Jessicas berättelse motbevisar att en god skolgång automatiskt är en skyddande faktor för att inte inleda narkotikamissbruk.

Efter att ha avslutat sitt narkotikamissbruk har det för flera av intervjupersonerna uppstått en vilja att utbilda sig vidare. Utbildning har visat sig spela in i livsödet för flera av intervjupersonerna. Ett exempel på detta är Emelie som berättar att:

Jag började plugga ganska snart efter att jag blev drogfri och det ena har lett till det andra. Efter plugg kommer jobb och visst är jag bara i början av en karriär som jag

drömde om innan jag kom med i programmet. Jag vågade nog bara tro på att jag skulle kunna få ett jobb, inte att jag skulle kunna få en utbildning och ett mera kvalificerat arbete. (Emelie, NA)

Vi har märkt att de intervjupersoner som valt att utbilda sig efter att ha klarat sig ur narkotikamissbruket. Detta relateras till hur de inser narkotikans påverkan på deras liv och vad som kan göras för att rädda situationen. Exempelvis innan Emelie började engagera sig i NA var utbildning och att klättra i sin yrkeskarriär var enbart en dröm för henne (Emelie). Enligt tidigare forskning kan vidareutbildning vara en motivation till att ta sig ur den ohälsosamma livsstil som missbruket medför och satsar på sin framtid (Dollar & Ray, 2013; Norman & Ford, 2015). Många av intervjupersonerna inser hur viktig utbildningen är för deras tillvaro och möjlighet att försörja sig samt känna tillhörighet i samhället. Detta tar oss till anknytning genom att förbindelse till skolan ger en trygghet samt en utbildning att ta med sig i framtiden. I tidigare forskning nämns det hur utbildning medför minskad risk att hamna i ett utsatt läge och känna behov av att börja missbruka narkotika igen. Detta samt att utbildning på så sätt blir ett skyddsnät för att undvika återfall i narkotikamissbruk (Dollar & Ray, 2013; Norman & Ford, 2015).

Intervjuerna från NA påvisar en tendens bland intervjupersonerna att vilja få revansch i sitt liv och ta tag i att utbilda sig. Under tiden dessa individer missbrukade narkotika känner många sig oroliga för att inte lyckas i skolan och att känna sig utanför bland människor som inte har brukat narkotika. Denna rädsla övervinns i flertalet fall genom NA som gav motivation till att ge utbildningen ett försök trots allt. På så sätt vågar intervjupersonerna från NA gå över tröskeln som missbruket skapat för och utmana sig själva genom vidareutbildning. Att ha en stark och fördelaktig anknytning till skolan blir dock utmanande för de före detta narkotikamissbrukarna. Ett exempel på detta är intervjun med Linn där hon berättar att hon inte helt vågade omfamna skolan och allt vad den innebär. Detta grundar sig i en rädsla för att missuppfatta informationen eller inte vara lika begåvad som de andra på högskolan. Trots detta valde Linn, och flertalet andra intervjupersoner, att inte ge efter till dessa destruktiva tankar och ge upp på skolan. Det som innan enbart var en dröm blir verklighet för flera av intervjupersonerna. Linn blir ett exempel på hur god anknytning till skolan ger trygghet efter avslutat narkotikamissbruk.

5.3 Hängivenhet och engagemang under missbruksförloppet

Hängivenhet och engagemang exemplifierades främst i intervjuerna genom sysselsättning och fritid. Framför allt återfanns detta tema under behandlingsprocessen, men även tiden innan och under missbruket präglas av detta. Under denna rubrik analyserar vi vidare sysselsättning och fritidsintressens inverkan på missbruk.

5.3.1 Fritid

I flera av intervjuerna beskriver intervjupersonerna hur de innan sitt missbruk varit engagerade i olika delar av samhället. När de började missbruka började dock drogerna kräva tid. Erik berättar till exempel i intervjun "Jag missbrukade marijuana och tramadol", att när han började röka marijuana försvann engagemanget och energin han tidigare hade haft för idrott och han menar att han "började leva för drogen istället". Erik beskriver det som att hans intresse för idrotten helt enkelt byttes ut mot intresse för drogen. Det nya intresset ledde till slut till att endast rökandet fanns kvar som hans hobby och fritidsintresse. Eriks exempel blir en illustration av vad Hirschi (2002[1969]) menar med engagemang och individers begränsade tid (Hirschi, 2002[1969], s. 21), vilket är ett återkommande tema i intervjuerna. Det har funnits begränsat med tid i individernas liv, vilket ledde till att de inte kunde engagera sig fullt ut i både konventionella delar av samhället och drogerna. Det indirekta valet blev då att lämna det konventionella för att fullt kunna fokusera på drogerna. Vad Hirschi (2002[1969]) egentligen ville poängtera var att engagemang i det konventionella inte lämnar tid till att avvika, men konceptet fungerar även åt motsatt håll. Intervjupersonerna har reflekterat över att missbruket konsumerar mycket tid och energi. Detta lämnar mindre tid för andra aktiviteter, som då bortprioriteras för att missbruket ska kunna fortsätta och ta den tid det behöver. Ytterligare problem uppstår när missbruket till en början förbättrar upplevelsen av de tidigare fritidsintressena, vilket ger en högre motivation att prioritera missbruket. Detta exemplifieras hos Erik:

När jag rökt smakade allt 110 gånger bättre. Musiken blev också bättre. Att spela spel blev intensivare. Marijuana och drogerna gav en extra skjuts till allt jag gjorde! (Erik, Droginformation.nu)

Detta är ett exempel på hur en individ kan lära sig att uppskatta effekterna av sitt bruk, som Becker (1953) menar är väsentligt för att bruket ska fortsätta. Njutningen av fritidsintressen

kan alltså till en början öka av droganvändningen. Detta kan bidra till att de negativa effekterna nedprioriteras då drogerna till en början inte är ett problem, utan snarare något som positivt påverkar de konventionella engagemangen. Till slut blir dock drogerna det viktigaste för intervjupersonerna och de andra engagemangen sätts åt sidan för att mer tid ska kunna läggas på drogerna. Många av intervjupersonerna beskriver hur drogerna var det enda de kunde tänka på, vilket i sin tur ledde till att de inte längre kunde aktivt delta i sina fritidsintressen. Enligt Becker (1953) görs här en avvägning av njutningen från drogerna mot de negativa effekter som uppstår. Att inte kunna delta i fritidsintressen, eller engagera sig i andra, konventionella delar av samhället blev en negativ av drogerna, men njutningen övervägde detta hos intervjupersonerna. Becker (1953) menar vidare att njutningen av bruket starkt påverkar hur missbruk prioriteras, och att det krävs att njutningen i bruket försvinner för att det inte längre ska vara värt att fortsätta (Becker, 1953, s. 239). Även Wu et al. (2021) pekar på den starka kraften i den beroendeframkallande naturen hos droger, och hur detta kan vara en starkare kraft än sociala band (Wu et al., 2021, s. 62). Engagemang och fritidsintressen var således inte tillräckligt för att förebygga inledandet av missbruk hos intervjupersonerna. Det sociala bandet hade en större effekt i behandlingsprocessen och slutet av missbruket.

Att skapa engagemang genom arbete och fritidsintressen under behandlingsprocessen är inte en ogrundad metod för att undvika återfall (Wigzell, 2005, s. 42; Wu et al., 2021, s. 62). I intervjuerna verkar detta även vara något som NA jobbar med i sina behandlingsprocesser. Flera intervjupersoner nämner "service" i samband med organisationen, något som utförs på individens fritid. Emelie beskriver i intervjun "Jag blev vuxen i NA" hur hon utfört mycket service inom NA för att ge tillbaka det hon känner att NA har gett henne. I intervjun "Att bli en del av samhället" skriver Linn hur hon började göra service tidigt under sin behandling. Detta menar hon hjälpte henne att få en gemenskap och knyta kontakter inom NA, vilket vidare gav henne modet att fortsätta ta steg ut i sammanhang utanför NA. Att engagera sig socialt har visats vara effektivt för att undvika återfall (Wu et al., 2021, s. 62) och detta verkar även vara fallet i intervjuerna från NA. Framför allt menade Wu et al. (2021) att engagemang i sociala aktiviteter kunde bidra till en ökad tilltro till sin egen förmåga att inte gå tillbaka till drogerna (Wu et al., 2021, s. 62), vilket är ännu en fördel från att stärka engagemang som socialt band i behandlingsprocessen. Från vad som går att utläsa från intervjuerna, främst från NA, har engagemang och fritidsintressen varit en stor del av behandlingsprocessen. Och engagemanget under behandlingen har också bidragit till ett stöd och gemenskap som hjälpt

dem att fortsätta engagemang utanför behandling. Flera intervjupersoner har dessutom dels hittat tillbaka till tidigare intressen, med det finns även de som hittat nya intressen under sin behandling, som Fredrik i "Mina bästa vänner är idag döda" som hittade ett intresse i natur och fiske, eller Erik som hittade nya intressen i oljemålning och musik. Detta kan visa på stöd för både Hirschis (2002[1969]) poäng med att övriga engagemang tar upp tid som annars kunde använts på missbruk, samtidigt som behandling också öppnar upp möjlighet för engagemang utanför droger. Detta visas i hur många intervjupersoner beskriver hur de hittat tillbaka till intressen de hade innan de började missbruka. Wu et al. (2021) fann även ytterligare fördelar med engagemang under behandling i sin studie. De fann att intressen kunde bidra till att individerna under sin behandling hittar något utöver drogerna som får dem att må bra. Något som kan bygga upp deras självbild, och som till följd kan hjälpa dem undvika återfall (Wu et al., 2021, s. 63). Linn's erfarenhet med service i NA kan exemplifiera detta:

För mig har det krävts, och kräver ibland fortfarande, mycket mod att ta steg ut i samhället och sammanhang som inte är NA. Det modet får jag genom att fortsätta gå på möten, göra service, jobba i stegen, ha kontakt med min sponsor och mina vänner i gemenskapen. (Linn, NA)

Resultatet hos Linn och många av de andra intervjupersonerna blir en sorts cirkel av engagemang. Behandlingen inkluderar ofta obligatoriska engagemang och utforskande av fritidsintressen, vilket leder till att intresset för att fortsätta engagera sig utanför behandlingen blir större. Dessutom bygger behandlingen upp modet att engagera sig utanför. Engagemanget tar sedan upp mer och mer tid och lämnar mindre tid för återfall. Samtidigt som glädjen i engagemanget också byggs upp till att väga tyngre än effekterna av droger.

5.3.2 Sysselsättning

En annan form av engagemang än fritidsintressen är arbete, eller sysselsättning. Under missbruk kan det vara svårt att upprätthålla ett jobb, av samma anledning som engagemanget i fritidsintressen minskar - drogerna tar upp för mycket tid. Det blev viktigare för intervjupersonerna att missbruka än att kunna arbeta och flertalet sjukankningar ledde ofta till att arbetet inte gick att behålla. Vad detta visar på är att arbete, precis som fritidsintressen, inte nödvändigtvis är ett botemedel mot missbruk, och att det inte alltid fungerar som ett

socialt band i förebyggande syfte. Drogerna är återigen det som prioriteras högre vilket exemplifieras i Eriks intervju: “[j]ag har haft många jobb som jag har sjukanmält mig så mycket så jag förlorat” (Erik, Droginformation.nu).

Precis som med fritidsintressen finns dock en funktion av arbete som en del av behandlingen. Under missbruket var det många av intervjupersonerna som byggde upp olika typer av ekonomiska skulder som sedan skapade en oro för tillvaron. Att få ett arbete under behandlingen hjälpte därför att stabilisera den personliga ekonomin, vilket skapar en trygghet och en grund för att bygga upp ett drogfritt liv. Vissa intervjupersoner hade aldrig haft arbete tidigare och därför aldrig haft en investering i den delen av samhället. För dem blev arbetet under behandlingen ett steg in i en ny del av samhället, en del där droger inte kunde få den plats de tidigare haft. Hirschi (2002[1969]) menar även när han diskuterar hängivenhet till konformitet, att det finns en tendens hos individer att ibland följa regler enbart för att de är rädd för konsekvenserna av att bryta mot dem (Hirschi, 2002[1969], s. 20). Rädslan för konsekvenser återfinns även i studien av Wu et al. (2021) som menar att stigmat och de negativa konsekvenser kring missbruk kan motivera före detta missbrukare att inte återfalla, främst när individens bild som förälder äventyras (Wu et al., 2021, ss. 61-62). Denna rädsla är något som återfinns i intervjuerna:

Ganska tidigt i mitt tillfrisknande fick jag ett jobb. Jag var LIVRÄDD för att mina kollegor skulle få reda på min bakgrund och var ofta oärlig om jag fick frågor om mitt privatliv. (Linn, NA)

Arbetet blev för många en motivation att inte återfalla, då de i så fall skulle förlora arbetet, vilket är precis det Hirschi (2002[1969]) pekar på. Detta motiverar intervjupersonerna till att fortsätta arbeta med sin behandling för att bygga upp en starkare drogfri grund. Arbete kan alltså skapa en rädsla för konsekvenserna av att återfall, på grund av konsekvenserna det skulle innebära för intervjupersonerna, som kan vara en motivation att fortsätta bygga upp sitt drogfria liv.

Rädslan för konsekvenser för oss in på en ytterligare aspekt av Hirschis (2002[1969]) resonemang kring sociala band: investering i konformitet. När före detta missbrukare under behandling får möjlighet till arbete betyder det även att de investerar i konformitet. De lägger ner tid och engagemang i det konventionella, vilket innebär att de även har mer att förlora

ifall de skulle avvika genom att börja missbruka igen. Likaså fungerar de fritidsintressen som uppkommer under behandling som en investering i konformitet, då även dessa skulle äventyras vid återfall. Hirschi (2002[1969]) pekar även på en existens i samhället bygger upp investering i konformitet, då individer på olika sätt investerar olika konventionella delar av samhället som kan lida skada vid avvikelse (Hirschi, 2002[1969], s. 21). Detta är vad som verkar ske för intervjupersonerna under behandling. De börjar investera i sina liv utan missbruk, vilket innebär att de i tur investerar i konventionella delar av samhället, i konformitet. Denna investering skapar en rädsla att återfalla då det innebär att de riskerar att förlora vad de investerat i.

5.4 Värderingars betydelse för missbruksförloppet

Ett återkommande tema bland intervjuerna var självbilden hos intervjupersonerna, vilket påverkade deras värderingar av både sig själva och samhällets normer. I följande tema kommer vi att diskutera värderingar som socialt band utefter hur självbilden på olika sätt påverkades av och påverkade droganvändandet. Vissa hanterade en dålig självbild genom att börja använda droger, vissa skapade en dålig självbild genom att använda droger. Den gemensamma nämnaren var dock att majoriteten av intervjupersonerna behövde arbeta upp sin självbild i behandlingen för att kunna förbli drogfria.

Hos många intervjupersoner förekom det en tendens att hantera diverse problem genom droganvändning, därigenom en dålig självbild. En tidig effekt av droganvändning blev för många att de kunde slappna av mer i sociala sammanhang: “det blev lättare att vara jag när jag tog droger och amfetamin. Kände även att jag kunde bli social med andra människor” (Fredrik). Att lättare kunna existera i sociala sammanhang kan också i början ha bidragit till hur omgivningen såg på dessa individer. Om de var mer sociala under inflytande av droger kan det innebära att omgivningen även accepterade dem på ett annat sätt när de brukade än när de inte brukade. Skillnaden i acceptans kan vidare ha lett till att intervjupersonerna tolkade acceptansen och de mer hanterbara sociala situationerna som en direkt effekt av drogerna. Detta kan vidare tolkas som att omgivningen uppmuntrade effekterna av drogerna genom att visa acceptans till individer som inte tidigare känt av den, vilket också skulle nedprioritera eventuella negativa effekter av drogerna då acceptansen kan ha upplevts viktigare, vilket exemplifieras av Jenny i “Börja med stegen”:

Jag kände mig inte hemma hos min familj eller i skolan och var väldigt obekvämt bland människor vilket resulterade i mycket ångest som jag heller inte vågade prata om ... jag började använda droger i mina tidiga tonår och känslan av att vara okej och accepterad gjorde att jag aldrig ens övervägde att sluta. (Jenny, NA)

Tillsammans resulterade allt detta i positiva effekter på individernas självbilder, vilket blev en del av njutningsprocessen för dem. Allt detta är i linje med hur Becker (1953) beskriver de andra och tredje stegen i processen av att börja använda marijuana. Omgivningen hjälper intervjupersonerna att definiera acceptansen som en effekt av drogen, uppmuntrar den genom att fortsätta visa acceptansen, vilket leder till att intervjupersonerna lär sig uppskatta känslan av bruket - acceptans.

En väsentlig del av Beckers (1953) tredje steg är dock att se de negativa effekterna av bruket, vilket intervjupersonerna gjorde i relation till sin självbild. Effekten av bruket hade slutat vara positiv, drogerna lyfte inte längre deras självbild, de förenklade inte de sociala situationerna och skapade ingen acceptans. Enligt Becker (1953) är det när insikten om de negativa effekterna kommer, och dessa inte längre överväger njutningen, som en brukare kan prioritera om sitt bruk i förhållande till resten av tillvaron (Becker, 1953, s. 239). För intervjupersonerna innebar det att bygga upp sig själva igen, men denna gången utan droger.

Att drogerna skapade en dålig självbild var inget ovanligt, även om självbilden inte alltid var bakgrunden till hur missbruket började. Självbilden blev för många något att hantera genom att glömma. Genom att missbruka behövde de inte längre tänka på vad de kände inför sig själva. Dock fanns det för många fortfarande inte höga förhoppningar om att åstadkomma något utanför sitt missbruk. I exempelvis "Att bli en del av samhället" (NA, 2023) beskriver Linn sig själv under sitt missbruk som:

Den där tjejen på kortet, hon med röda ögon och mycket smink. Hon som tänkte att hon aldrig skulle hitta någon som kunde älska henne för den hon var, hon som aldrig skulle bli mamma, aldrig få ett jobb och som var så korkad att hon aldrig skulle kunna utbilda sig till någonting vettigt (Linn, NA)

Liknande bilder av sig själva under missbruket fanns hos fler intervjupersoner. Och för många innebar det även att samhället inte kändes gjort för dem. En dålig självbild, och

isolering som missbruket orsakade, ledde till en tappad tro på samhället, då bland annat Linda i "Idag har jag ett val" menar att hon "tyckte att samhället svikit" (Linda, NA). Den tappade tron på samhället ledde till ett avstånd från samhället och utifrån Hirschis (2002[1969]) argument kan det ses som att värderingar i samhällets normer och regler inte var starka. Om det finns ett avstånd till samhället finns det även ett avstånd till dess normer och regler, vilket innebär att dessa inte behöver värderas lika högt. Med Lindas ovanstående tankesätt fanns det inte heller stor anledning för intervjupersonerna att starkt värdera samhällets normer då samhället ändå inte tycktes värdera dem. Det finns inte heller i detta någon anledning för intervjupersonerna att investera i konformitet, eller att ens vilja existera i samhället. För att vara motiverad att skapa anknytningar och investera i konformitet behövde många intervjupersoner börja sin behandling. Under behandlingen kunde intervjupersonerna sakta men säkert bygga upp sitt egenvärde. Med ett högre egenvärde kunde intervjupersonerna bland annat stärka sociala sociala band i form av anknytning till utbildning, arbete och boende. Utöver detta även anknytning genom att vilja bilda familj, vilket stegvis ökar anknytningen till samhället.

Enligt Hirschis (2002[1969]) argument har de nu börjat existera i det konventionella samhället. Och denna existens leder i sin tur till att de börjar bygga upp investeringar i konformitet. Utbildning, relationer och arbete blir något de riskerar att förlora om de återfaller i missbruk. Detta ger mer incitament för konformiteten. Vi vill argumentera för att investeringen konformitet egentligen är en investering i intervjupersonerna själva, vilket inte hade varit möjligt när de var i sitt missbruk, för då hade de ingen tilltro till sig själv - de såg inte sig själv som någon värd att investera i. Detta tydliggörs när Linn säger att "[s]akta började jag känna att jag ville saker med mitt liv och inte bara det – jag började se att det faktiskt kunde vara möjligt att genomföra" (Linn). Detta skifte skedde genom att hon engagerade sig i NA, genom att hon skapade anknytningar inom organisationen, till andra medlemmar. Dessa hjälpte att bygga upp henne. De visade förtroende för henne, vilket ledde till att hon vågade visa mer av sig själv. Hon vågade gå ut i samhället och investera i sig själv - i konformitet.

Vad mycket i detta tema kommer tillbaka till är att en stor del av de sociala bandens funktion beror på hur mycket intervjupersonerna värderar sig själva. Intervjupersonerna har gemensamt att när de under behandlingen byggde upp sin självbild, började de även värdera samhällets normer och regler. De skapade anknytningar till gemenskaper under behandlingen

som hjälpte dem att våga investera i sig själva, genom utbildning, arbete, fritidsintressen och hälsosamma relationer. Alla dessa anknytningar skapar i sin tur investeringar i konformitet som ökar motivationen att inte återfalla i missbruket. Men en förutsättning för allt detta är att de börjar värdera sig själva och tro att de är värda investeringar och ett drogfritt liv.

6. Avslutning

I vår analys har vi funnit att även om missbruk är en individuell upplevelse och ingen intervjupersons historia var den andra lik, fanns det gemensamma nämnare. Främst syntes dessa i de sociala bandens påverkan på missbruksförloppet. I starten på missbruket varierade ofta de sociala bandens betydelse. Hos vissa intervjupersoner ledde svaga sociala band, som avsaknad av konventionella familjerelationer eller svårigheter inom utbildning, till en osäker tillvaro. Denna osäkra tillvaro kunde vidare förstärka dessa svaga band genom fortsatt isolering och avstånd från konventionella relationer och värderingar, vilket även skapade oro och osäkerhet inom intervjupersonerna. Drogerna blev för många ett sätt att stilla oron. Vissa skapade okonventionella sociala band genom droger, som anknytning till andra missbrukare. Det fanns även intervjupersoner som innan sitt missbruk hade starka sociala band, de var framgångsrika inom sin utbildning och var engagerade i fritidsaktiviteter. Starka sociala band behöver inte vara tillräckligt för att förebygga starten på missbruket, framförallt då det var sällsynt att alla sociala banden var starka. Sociala band kunde även fungera som en katalysator för missbruket, genom att intervjupersonerna exempelvis kände ett behov av att bevisa sig inför vänner för att behålla anknytningen till dem och då valde att bevisa sig genom att testa droger. Oavsett var drogernas beroendeframkallande natur något som inte kunde underskattas, vilket även har poängterats i tidigare forskning.

Under missbruket sattes de sociala banden åt sidan till fördel för missbruket. Relationer som inte gynnade missbruket var inte värda att värna om, och tiden som tidigare spenderats på fritidsaktiviteter lades hellre på användandet av droger. Själva missbruket ledde till en isolering från det konventionella samhället och en nedbrytning av den egna självbilden. Många av intervjupersonerna slutade tro att samhället var för dem. De ansåg inte att de kunde vidareutbilda sig, få ett jobb och behålla det, bilda familj, så de valde att fortsätta investera i sitt missbruk istället. När intervjupersonerna sedan började genomgå behandling började de jobba upp sin självbild igen. De fick hjälp att återigen skapa anknytningar till familj och drogfria vänner. De hittade tillbaka till gamla fritidsintressen, såväl som nya. De fick stöd i att

fortsätta sin utbildning, i att hitta jobb. Missbrukets avslut var starkt påverkat av de sociala banden, troligtvis för att de präglar behandlingen. Att förstärka de sociala banden ledde vidare till att intervjupersonerna var mer motiverade att behålla sin drogfrihet. De började värdera de sociala banden över missbruket.

Att intervjupersonerna under behandlingen stärkte sina sociala band är exempel på hur de investerat i olika delar av konformitet. Vi fann att denna investering hjälpte intervjupersonerna att förbli drogfria. Men investeringen existerade hos många även innan missbruket. Hos dessa blev det snarare en fråga om hur viktig investeringen i konformitet var i förhållandet till drogerna och i denna avvägning vann det sistnämnda. Vi fann även att när intervjupersonerna under sin behandling började investera i sig själva, genom utbildning, anknytningar och arbete, investerade de även indirekt i konformitet. Vilket var varför en dålig självbild hos intervjupersonerna ledde till att de inte investerade i konformitet. I grund och botten behövde de tro att de själva var värda att investera i, att de var värda att existera i det konventionella samhället. Då kunde de börja investera i konformitet. Då stärktes de sociala banden. Och när de sociala banden stärktes, stärktes även självbilden och med den en önskan att fortsätta investera i konformitet. De sociala banden påverkade alltså främst missbrukets avslut, då de byggde upp intervjupersonernas självbild och uppmuntrade till investering i konformitet. Vilket vidare motiverade intervjupersonerna att behålla sin drogfrihet. Utifrån vår analys kan slutsatsen dras att för att behandling av narkotikamissbruk ska kunna bli mer framgångsrik behöver den förankras i sociala band. Detta för att olika sociala band spelar in i hur motivationen är för olika individer att inleda, vidhålla och avsluta ett narkotikamissbruk. Istället för att enbart se narkotikamissbruk ur ett generellt perspektiv visar vi möjligheter för vidare tolkning genom att lägga fokus på individerna bakom missbruket.

7. Källförteckning

7.1 Elektroniska resurser

Anonyma Narkomaner. (2023). *Medlemmar berättar*.
<https://www.nasverige.org/berattelser/#toggle-id-14>

Becker, H.S. (1953) '*Becoming a Marijuana User*', *American Journal of Sociology*, 59(3), pp. 235–242

CAN. (2020). *Hur definieras alkohol-, narkotika- och tobaksberoende inklusive substansbrukssyndrom?*
<https://www.can.se/fragor-och-svar/allmant-om-droger/hur-definieras-alkohol-narkotika-och-tobaksberoende-inklusive-substansbrukssyndrom/>

Droginformation.nu. (2023). *Intervjuer*.
<https://www.droginformation.nu/droginfo/intervjuer/page/2/?fbclid=IwAR1uFrrWu-roVVR2sqOUmdKN2AaFRWB49M3UOLhvN5xJwfuGL9tLyU-EMiY>

Dollar, C.B. and Ray, B. (2013) '*Adult Nonmedical Prescription Drug Use: An Examination of Bond Theory*', *Deviant Behavior*, 34(11), pp. 932–951

Folkhälsomyndigheten. (2023). *Att använda narkotika medför ökade risker för hälsoproblem*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/utveckling-inom-andts-anvandning-och-ohalsa/skadeverkningar/narkotikans-skadeverkningar/narkotika-medfor-okade-risker-for-halsoproblem/>

Ford, J.A. (2005) '*Substance Use, the Social Bond, and Delinquency*', *Sociological Inquiry*, 75(1), pp. 109–128

Hallstone, M. (2002) '*Updating Howard Becker's Theory of Using Marijuana for Pleasure*', *Contemporary Drug Problems*, 29(4), pp. 821–1

Hirschi, T. (2002[1969]) *Causes of delinquency*. Transaction Publishers

Longshore, D. et al. (2004) 'Self-Control and Social Bonds: A Combined Control Perspective on Deviance', *Crime and Delinquency*, 50(4), pp. 542–564

Müller, T. (2014) 'Chicago, Jazz and Marijuana: Howard Becker on Outsiders', *Symbolic Interaction*, 37(4), pp. 576–594

Norman, L.B. and Ford, J.A. (2015) 'Adolescent Ecstasy Use: A Test of Social Bonds and Social Learning Theory', *Deviant Behavior*, 36(7), pp. 527–538.

Personer med tungt missbruk : stimulans till bättre vård och behandling : betänkande (2005). Fritze (Statens offentliga utredningar: 2005:82)

Plummer, Ken. 2003. "Continuity and Change in Howard S. Becker's Work: An Interview with Howard S. Becker." *Sociological Perspectives* 46(1):21–39
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/symb.119>

Schinkel, W. (2002) 'The modernist myth in criminology', *Theoretical Criminology*, 6(2), pp. 123–144.

Toby, J. (1957) 'Social Disorganization and Stake in Conformity: Complementary Factors in the Predatory Behavior of Hoodlums', *Journal of Criminal Law, Criminology & Police Science*, 48(1), pp. 12–17. doi:10.2307/1140161.

Wu, G., Liu, W., Boateng, S. C. & Shuai, H. (2021) 'Do Social Bonds Matter? Social Control Theory and Its Relationship to Desistance From Substance Abuse in China', *Journal of Drug Issues*, 51(1), pp. 50–67. doi:10.1177/0022042620957020.

7.2 Litteratur

Bryman, A. (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan. Liber.

Denscombe, M. (2017) *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Fjärde upplagan. Studentlitteratur.

Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5-TR. (2022). 5e uppl. American Psychiatric Association Publishing.

Tavory, I. and Timmermans, S. (2014) *Abductive analysis: theorizing qualitative research*. The University of Chicago Press

7.3 Intervjuer

Carina (2023) *Från desperation till passion*. Anonyma Narkomaner.
<https://www.nasverige.org/berattelser/#toggle-id-9>

David (2023) *Kändes bra i början*. Droginformation.nu.
<https://www.droginformation.nu/intervjuer-om-cannabis/intervju-det-kandes-bra-i-borjan/>

Emelie (2023) *Jag blev vuxen i NA*. Anonyma Narkomaner.
<https://www.nasverige.org/berattelser/#toggle-id-7>

Erik (2023) *Jag missbrukade marijuana och tramadol*. Droginformation.nu.
<https://www.droginformation.nu/intervjuer-om-tramadol/intervju-jag-missbrukade-marijuana-och-tramadol/>

Fredrik (2023) *Mina bästa vänner är idag döda*. Droginformation.nu.
<https://www.droginformation.nu/intervjuer-om-amfetamin/mina-basta-vanner-ar-idag-doda/>

Jenny (2023) *Börja med stegen*. Anonyma Narkomaner.
<https://www.nasverige.org/berattelser/#toggle-id-6>

Jessica (2023) *Att acceptera sig själv*. Anonyma Narkomaner.
<https://www.nasverige.org/berattelser/#toggle-id-4>

Linda (2023) *Idag har jag ett val.* Anonyma Narkomaner.
<https://www.nasverige.org/berattelser/#toggle-id-2>

Linn (2023) *Att bli en del av samhället.* Anonyma Narkomaner.
<https://www.nasverige.org/berattelser/#toggle-id-8>

Malin (2023) *Mamma om son som missbrukade kokain.* Droginformation.nu.
<https://www.droginformation.nu/intervjuer-om-amfetamin/intervju-mamma-om-son-som-missbrukade-kokain/>

Patrik (2023) *Om att ta heroin.* Droginformation.nu.
<https://www.droginformation.nu/intervjuer-om-heroin/en-intervju-om-att-ta-heroin/>

Sara (2023) *Intervju med ung tjej som tagit spice och cannabis.* Droginformation.nu.
<https://www.droginformation.nu/intervjuer-om-cannabis/intervju-med-ung-tjej-som-tagit-spice-och-cannabis/>

Sia (2023) *NA & familj.* Anonyma Narkomaner.
<https://www.nasverige.org/berattelser/#toggle-id-3>

8. Bilagor

8.1 Bilaga 1 - Tabell över intervjuerna

	Namn	Ålder	Narkotika substans	Påbörjat narkotika missbruk	Hemsida
Kändes bra i början	David [vårt namn]	28 år	Alkohol Cannabis Amfetamin Benzo	12-13 år	Drog information

			Heroin Kokain Ecstasy MDPV Spice		
Mamma om son som missbrukade kokain	Malin [vårt namnt]	Inget utskrivet	Kokain Amfetamin	19 år	Drog information
Intervju med ung tjej som tagit spice och cannabis	Sara [vårt namn]	21 år	Cannabis Heroin Spice	Inte utskrivet	Drog information
Om att ta heroin	Patrik "Padde"	39 år	Hasch Heroin Amfetamin Ecstasy LSD Svampar	20 år	Drog information
Mina bästa vänner är idag döda	Fredrik [vårt namn]	Inget utskrivet	Bensin Alkohol Hasch Heroin Ecstasy LSD Amfetamin Cannabis	10 år	Drog information
Jag missbrukade	Erik	30 år	Alkohol Cannabis	17 år	Drog information

marijuana och tramadol			Amfetamin Opiater (tramadol)		
Idag har jag ett val	Linda	Inget utskrivet	Inget utskrivet	Tonåren	NA
NA & familj	Sia	Inget utskrivet	Inget utskrivet	Inget utskrivet	NA
Att acceptera sig själv	Jessica	Inget utskrivet	Inget utskrivet	19 år	NA
Börja med stegen	Jenny	30 år	Inget utskrivet	Inget utskrivet	NA
Jag blev vuxen i NA	Emilie	30 år	Inget utskrivet	Inget utskrivet	NA
Att bli en del av samhället	Linn	32 år	Inget utskrivet	Inget utskrivet	NA
Från desperation till passion	Carina	Inget utskrivet	Inget utskrivet	Inget utskrivet	NA